

اقتصاد دانان و پژوهشگران در بیستمین سالگرد درگذشت حسین عظیمی، اقتصاد دان فقید، موانع توسعه یافتگی ایران را بررسی کردند

سنگلاخ توسعه

شرق: نتیجه سال‌ها برنامه‌ریزی برای توسعه، گسترش هشاردهنده فقر و نابرابری بوده است؛ آن‌هم در شرایطی که رقبای منطقه‌ای و جهانی با سرعت خیره‌کننده در مسیر توسعه گام برمی‌دارند و موازنه قدرت و تجارت را از غرب به سمت آسیا برمی‌گردانند. این موارد چکیده نکاتی است که پژوهشگران و اقتصاددانان ایرانی در نشست بیستمین سالگرد درگذشت دکتر حسین عظیمی، اقتصاددان فقید حوزه توسعه، مطرح می‌کنند و دلایل شکست برنامه‌های توسعه در ایران را تحلیل و بررسی می‌کنند. این نشست در عصر ۲۵ اردیبهشت سال جاری در دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی برگزار شد.

اتلاف ۵۵۰ میلیارد دلار دارایی کشور با برنامه‌های شکست‌خورده

در این نشست ضمن تجلیل از خدمات دکتر حسین عظیمی در راه توسعه و اعتلای ایران، اقتصاددانان و پژوهشگران به بررسی موانع توسعه کشور پرداختند.

فرشاد مؤمنی، اقتصاددان، با بیان اینکه «همه شما کم‌وبیش می‌دانید که ایران در غربت اندیشه توسعه و در غربت پافشاری بر موازین توسعه‌گرایی اداره جامعه با انبوهی از مشکلات، چالش‌ها و بحران‌ها روبه‌روست» گفت: اندیشه توسعه به‌مثابه راه نجات در غیاب پابندی به توسعه و موازین آن با پدیده تودرتویی پارادوکس‌ها و فزایندهی بحران‌ها مواجه شده است و ملاحظه می‌کنید طی بالغ بر سه دهه گذشته، ما با شکست فراگیر سیاست‌های بحران‌ساز تعدیل ساختاری روبه‌رو هستیم و هر قدر در این مدت‌زمان، روی اجزا و مؤلفه‌های این برنامه شکست‌خورده، پافشاری بیشتر بوده، شدت و عمق شکست هم بیشتر بوده است.

او ادامه داد: قرار بود که با تضعیف ارزش پول ملی، ایران با جهش تولید، اشتغال، صادرات و بهبود کیفیت زندگی مواجه شود اما نه‌تنها آن اتفاق نیفتاد بلکه به نام کنترل عواقب این سیاست، در مدت بالغ بر سه دهه گذشته، بیشتر از ۳۵۰ میلیارد دلار از دارایی‌های بین‌نسلی کشور تلف شد و در مسیر این تلف‌کردن دارایی‌های مردم ایران، فریب بزرگی برای استمرار مناسبات رانتی حاصل از شوک‌درمانی به کار گرفته شد و درحال‌حاضر همچنان مافیای رسانه‌ای بر این فریب بزرگ پافشاری می‌کند، برای آنکه خود را تبرئه کنند و مدیران را اغوا کنند تا سیاست‌های غلط و شکست‌خورده را ادامه دهد. ماجرا چیست؟ احتمالاً یادتان هست که حسن روحانی، رئیس‌جمهوری سابق، از قول یک مقام رسمی نقل کرد که به ما گفته بودند اگر نرخ ارز را جهش بدهید، ایران گلستان می‌شود و ما نرخ ارز را بیش از مقداری که آنها گفته بودند، افزایش دادیم اما گلستانی مشاهده نشد!

این اقتصاددان تأکید کرد: ماجرا از این قرار است که چندصد درصد نرخ ارز را بالا می‌برند و زمانی که عوارض آن ظاهر شد، ژست مخالفت با تبعات آن را می‌گیرند و تحت این عنوان دارایی‌های بین‌نسلی را روانه بازار سیاه می‌کنند تا از مدار تخصیص‌های توسعه‌ای و مبتنی بر برنامه خارج شود. در این مرحله سوداگران، قسمت اول را حذف می‌کنند و با استناد بر قسمت دوم می‌گویند که همه حکومت‌داران ایران در بالغ بر سه دهه گذشته، با چنین سیاستی مخالف بودند و در این راه دلار هزینه کردند. آقای دکتر عباس شاکری، اقتصاددان، با محاسبه‌ای نشان داده است که تحت این تمهید فریبکارانه، از یک طرف بالغ بر ۳۵۰ میلیارد دلار دارایی‌های بین‌نسلی کشور تلف شد و از یک طرف دیگر، قیمت دلار با در نظر گرفتن اندازه تنزل قدرت خرید، بیش از ۳۰ برابر افزایش پیدا کرد.

مؤمنی همچنین گفت: البته ماجرا فقط این نیست و از این بسته تعدیل ساختاری، سیاست خصوصی‌سازی هم شکست خورد و همان مناسباتی که دولت را برمی‌انگیزاند که بر سیاست‌های غلط و شکست‌خورده پافشاری کند و با نگاه سوداگرانه با نرخ دلار بازی کرد، همان مناسبات، این کار را با خصوصی‌سازی انجام داد.

براساس برخی برآوردها، در سه دهه گذشته چیزی نزدیک به ۲۰۰ میلیارد دلار دیگر از ثروت‌های بین‌نسلی کشور با مواعید معطوف به خصوصی‌سازی تلف شد و هیچ‌کدام از وعده‌هایی که راجع به خصوصی‌سازی مطرح شد، محقق نشد.

او در ادامه توضیح داد: الان که دیگر از دارایی‌های تولیدی کشور چیزی برای واگذاری باقی نمانده است، تحت عنوان مولدسازی همان بازی ضدتوسعه‌ای ادامه دارد. از یک طرف می‌بینید که گوش‌ها از شعار

عضو کمیسیون صنایع مجلس شورای اسلامی: سیاست ارزی کشور به نفع تولید نیست و به یک جراحی بزرگ نیاز دارد

شوک ارزی چگونه صنعت لوازم خانگی را دچار بحران کرد؟

یک تولیدکننده لوازم خانگی: قیمت نهاده‌های تولید ۴۰ درصدافزایش پیدا کرده است

درحالی‌که در هفته‌ها و ماه‌های گذشته، اخبار حوزه لوازم خانگی حول محور افزایش قیمت، گلابه مقامات صنفی و مشکلات تولیدکنندگان، بی‌روقت‌بودن بازار و فشار دوباره بر خریدار و مصرف‌کننده می‌چرخد، موضوع مشکلات نبود ارز و همچنین نوسانات قیمت ارز به یکی از کلیدواژه‌های ثابت تبدیل شده که کارشناسان و تولیدکنندگان و همچنین مسئولان اتحادیه‌های لوازم خانگی از آن شکایت دارند.

سیاست‌گذاری ارزی باید به نفع تولید اصلاح شود

در همین زمینه، عضو کمیسیون صنایع مجلس به خبرگزاری صدا و سیما گفته است: سیاست‌گذاری ارزی کشور با کمک لایحه دولت باید به نفع تولید اصلاح شود. روح‌الله ایزدخواه، در پاسخ به پرسشی درخصوص راهکار مجلس برای حل چالش‌های کنونی صنعت لوازم خانگی اظهار کرد: در هفته اخیر، گزارشی از سوی کمیسیون صنایع به صحن علنی برای تأمین ارز تولیدکنندگان ارائه شد. همچنین در همین رابطه جلسه‌ای با حضور مدیران بانک مرکزی برگزار شد.

او افزود: درحال‌حاضر در حوزه سیاست ارزی، بخش تولید تضعیف می‌شود و سیاست ارزی یک‌طرفه است و از دیدگاه بانک مرکزی به آن نگاه می‌شود.

عضو کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی افزود: این درحالی است که صنعت به‌عنوان بزرگ‌ترین متقاضی ارزی کشور، در حوزه سیاست ارزی منفعل است؛ از همین رو از نظر ما کارکرد کمیته‌هایی که باید تنظیم بازار ارز را انجام دهند، موفق نبوده است.

او با تأکید بر اینکه به اصلاحاتی در حوزه سیاست‌گذاری ارزی به نفع تولید نیاز داریم، ادامه داد: این اصلاحات باید هم در حوزه تأمین ارز و نیز رفع تعهدات ارزی صورت گیرد که نیاز به ارائه لایحه از سوی دولت است. ایزدخواه تصریح کرد: با ارائه این لایحه از سوی دولت می‌توانیم ارز را به دست تولیدکننده و داخلی برسانیم که در بخش رفع تعهدات ارزی نیاز به تسهیلات اداری و کاهش بوروکراسی احساس می‌شود و تولیدکننده با دشواری در رفع تعهدات ارزی مواجه است.

همواره تولیدکننده مقصر شناخته می‌شود

وی افزود: با توجه به وضع موجود باید همه‌جانبه‌نگری و یکپارچه‌سازی در حوزه سیاست ارزی صورت گیرد. عضو کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای درخصوص گفت: سیاست ارزی کشور نیاز به یک جراحی بزرگ دارد و دولت به تنهایی نمی‌تواند این اقدام را عملیاتی کند اما ارسال لایحه از سوی دولت برای تنظیم روابط جز، گام‌های اساسی است که باید برداشته شود.

وی اضافه کرد: متأسفانه همواره در این چالش، تولیدکننده مقصر شناخته می‌شود و در معرض اتهام تخلف قرار می‌گیرد، درحالی‌که همه نهادهای دخیل در تأمین ارز صنعت و واردات مانند کمرک و بانک مرکزی، همیشه تبرئه می‌شوند که این اشکال هم باید برطرف شود.

فرایند قیمت‌گذاری لوازم خانگی مربوط به سال ۹۲ است

یک تولیدکننده بزرگ لوازم خانگی در این خصوص با اشاره به تأثیر شوک‌های ارزی در صنعت لوازم خانگی گفت: شوک‌های ارزی از بهمن سال گذشته آغاز شد، تأمین

ارز در چند ماه گذشته به چالش مهمی تبدیل شده و باعث شده بخشی از قطعات وارداتی در کمرک دیو بماند. البته دانش فنی تولید قطعاتی که هم‌اکنون وارد می‌شود، در داخل کشور وجود دارد اما تولید آن در داخل اقتصادی نیست و به‌اصطلاح براساس میزان نیاز تولید و بازار مصرف، تولید داخلی آن برای هیچ تولیدکننده‌ای مقرون به صرفه نیست و economic scale ندارد.

محمدحسین فهیمی با اشاره به تأثیر شوک‌های ارزی در صنعت لوازم خانگی گفت: بخشی از قطعات وارداتی در کمرک دیو است، درحالی‌که قبل از سفارش کالا هماهنگی لازم انجام می‌شود. از طرف دیگر این مشکل تأمین قطعات در کوتاه‌مدت منجر شده برخی مجموعه‌ها کاهش تولید داشته باشند اما در بلندمدت برطرف خواهد شد.

فهیمی با اشاره به اینکه درحال‌حاضر قیمت ارز تخصیصی برای واردات قطعات لوازم خانگی بین ۴۳ تا ۴۴ هزار تومان است، گفت: در شرایط کنونی مکانیسم قیمت‌گذاری در لوازم خانگی مربوط به سال ۱۳۹۲ است و سازمان حمایت همه کالاهارا براساس همان آیین‌نامه‌های قدیمی محاسبه می‌کند، درحالی‌که قیمت‌گذاری محصولی مانند لوازم خانگی به دلیل سطح تکنولوژی، باید متفاوت از پفک‌نمکی باشد! از طرف دیگر آخرین تغییر قیمت لوازم خانگی مربوط به خرداد ۱۴۰۱ است اما در همه بخش‌های دیگر کشور در این مدت حتی شاهد چندین بار افزایش قیمت بوده‌ایم.

افزایش ۴۰ درصدی قیمت نهاده‌های تولید لوازم خانگی
او ادامه داد: قیمت نهاده‌های تولید تا ۴۰ درصد افزایش

استان‌های توسعه‌یافته در جمع مدیران کلیدی تلاش کرده‌اند جریان منابع را هرچه بیشتر و بیشتر به سمت استان‌های برخوردارتر منحرف کنند.

پروژه‌های بزرگ در انحصار گروهی خاص

حسین راغفر، اقتصاددان نهادگرا هم در این همایش با اشاره به اینکه فقر و نابرابری محصول سیاست‌های بخش عمومی هستند و از قوانین و مقرراتی زاده می‌شوند که فرصت‌ها و منابع کشور را به‌صورت نابرابر توزیع می‌کنند، گفت در سال‌های اخیر بخشی از مردم به‌تدریج از صحنه سیاست‌گذاری کنار گذاشته شده‌اند و تصمیم‌گیری‌ها به‌تدریج به کنترل گروهی نخبه درون دولت و نهاده‌ها درآمد که روزبه‌روز حلقه این تصمیم‌گیران کوچک و کوچک‌تر می‌شود.

این اقتصاددان تأکید کرد که در سال‌های گذشته به بهانه تحریم و رفتن سرمایه‌گذاران خارجی، بخش‌های غیراقتصادی با کارکردی دیگر، میدان‌دار پروژه‌های بزرگ اقتصادی شده‌اند و دلیل اصلی خروج سرمایه از کشور نیز همین مسئله است؛ چراکه این نهاده‌ها و بنیادها، دسترسی‌های بی حد و حصر به منابع بانکی و ارزی دارند و فرصت‌های رقابتی را مسدود کرده‌اند و همه فرصت‌ها، فرصت‌های انحصاری درون قدرت است؛ بنابراین این روند منجر به خروج گسترده سرمایه از کشور شده و تا زمانی که این فرایند اصلاح نشود، نمی‌توان امیدی به مشارکت بخش خصوصی در توسعه کشور داشت.

محمد قاسمی، دیگر پژوهشگر اقتصاد و توسعه، در این گفت‌وگو به نقشه توسعه جهان و رابطه ایران با این برنامه اشاره کرد و گفت: در قرن حاضر ما با سه موضوع مواجه هستیم که اولی رقابت شدید بین قدرت‌های موجود برای شکل‌دهی آینده و دومی موقعیت ایران در مسیرهای توسعه جهانی و سوم تحولات فناوری و ابر روندهای بخش انرژی است.

او ادامه داد که «اگر هم‌اکنون ما در اینجا نشست‌ایم نه به دلیل بهره‌وری و کوشش‌هایمان در توسعه و اقتصاد که به دلیل همین بخش انرژی است. و بنابراین حیات و ممت کشور ما درحال‌حاضر تحت تأثیر انرژی است.» او ادامه داد: در جهان کنونی اقتصاد دیجیتال رشد خیره‌کننده داشته و سهم تجارت خدمات در اقتصاد افزایش یافته و زنجیره‌های تولید و تأمین درهم‌تنیده است اما ما هنوز اندر خم یک کوچه مانده‌ایم.

این پژوهشگر با اشاره به اینکه قدرت سیاسی و اقتصادی درحال بازگشت به آسیاست، گفت: رقابت‌های جهانی بزرگی برای شکل‌دهی آینده شکل گرفته که در این میان ترکیه و روسیه بر مبنای ملی‌گرای به میدان آمده‌اند و چین براساس پروژه یک کمربند یک راه، اتحادیه اروپا بر مبنای دروازه جهانی و آمریکا با پروژه «دوباره‌ساخت دنیای بهتر» و انگلیس پس از خروج از اتحادیه اروپا با شعار «بریتانیای جهانی» وارد این رقابت بزرگ شده‌اند اما جایگاه ایران کجاست؟

قاسمی در ادامه گفت: ایران بر مبنای ذخایر هیدروکربن، در آینده جهانی که به تغییرات اقلیمی متمرکز شده، می‌خواهد به کجا برسد؟ بدون شک جهان آینده از تجارت نفت و هیدروکربن مالیات‌های سنگین می‌گیرد اما ایران هنوز هیچ برنامه‌ای برای مواجهه با این آینده ندارد.

اشتباهات آماری در گزارش‌های نهادهای متولی

هاجر اصغری، پژوهشگر اقتصاد هم با بازخوانی نتایج یک پژوهش درباره روند تدوین برنامه‌های توسعه‌ای گفت در تدوین برنامه‌های توسعه‌ای باید مشخص شود که تا چه اندازه منافع ملی در نظر گرفته شده و درنهایت سیاست‌گذار در برنامه‌های توسعه‌ای تا چه حد به سمت عمل‌گرایی یا ایدئولوژی رفته است؟

رضا امیدی، کارشناس اقتصاد هم با اشاره به بحران صندوق‌های بانزنتسگی در ایران گفت که «چندی پیش دو گزارش از مرکز پژوهش‌های مجلس و سازمان تأمین اجتماعی به دستم رسید که پر از اشتباهات آماری عجیب و غریب بود و من نمی‌دانم که این گزارش‌های اشتباه تعمدی است یا از سر نابلدی! اما با این گزارش‌های اشتباه چگونه می‌شود به توسعه رسید؟»

او ادامه داد: در ایران از سال ۱۳۶۷ تا دی‌ماه سال ۱۴۰۰ حدود ۲۳ پژوهش در زمینه نظام بانزنتسگی تهیه شده که در تمامی آنها نگاه حسابدارانه در تحلیل مشکلات نظام بانزنتسگی غالب است. این در حالی است که بحران صندوق‌های بانزنتسگی یک بحران سیاسی و اجتماعی نیز هست و در پژوهش‌های مربوط به این ابرچالش اقتصاد ایران، بحران نظام بانزنتسگی به ناپایداری مالی تقلیل داده می‌شود.

به گفته این کارشناس تا زمانی که نگاه به بحران‌ها همه‌جانبه و دقیق نباشد، پیداکردن راه‌حل برای آنها دشوار و حتی ناممکن است.

هم کاهش دهیم. فهیمی با اشاره به اینکه تیراژ تولید گروه انتخاب سالانه روندی صعودی دارد، اظهار کرد: از این رو امکان سرمایه‌گذاری برای تولید قطعات داخلی با کمک شرکت‌های استارت‌آپی وجود دارد. فهیمی درباره وضعیت بازار لوازم خانگی، اظهار کرد: درحال‌حاضر وضعیت اقتصادی مردم به‌گونه‌ای نیست که خرید نقدی داشته باشند، به همین دلیل بخشی از فروش گروه به‌صورت اقساطی است؛ هرچند موجودی کالا در بازار مناسب است و افراد می‌توانند خرید نقدی هم انجام دهند.

پیدا کرده است، از ورقی که از فولاد مبارکه خریداری می‌شود تا نهاده‌های پتروشیمی، انرژی و... دچار افزایش قیمت شده است. این مسئله باید در قیمت‌گذاری هم در نظر گرفته شود و امیدواریم در محاسبات قیمت‌گذاری نرخ منطقی برای افزایش در نظر گرفته شود. مدیرعامل گروه انتخاب الکترونیک، با بیان اینکه حدود ۵۰ درصد تولید داخلی لوازم خانگی کشور مربوط به گروه انتخاب است، تصریح کرد: از طرف دیگر شاخص عمق ساخت داخل تولیدات گروه انتخاب به‌طور میانگین به ۸۵ درصد رسیده است که با بهره‌گیری از توان استارت‌آپ‌های داخلی می‌توانیم وابستگی به واردات در برخی قطعات را